

Nederlands Hippisch Kenniscentrum

Stereotiep gedrag: kribbebijten

Luuk Teunissen

Student Hogeschool HAS Den Bosch

Sommige gedragingen worden een ongewenste gewoonte en monden uit in stereotiep gedrag. Deze gewoontes kunnen voorkomen in situaties wanneer het paard gestrest is. Voorbeelden hiervan zijn weven en kribbebijten/lucht zuigen. Uit onderzoek blijkt dat tijdens het uitvoeren van stereotiep gedrag er een stof, genaamd endorfine, in het brein van het paard wordt losgelaten die het paard genot geeft. Dit is een manier om met de stress om te gaan die het paard ondervindt. Dit werkt als een drugs verslaving. Het paard wordt afhankelijk van het opwekken van de endorfines, en gaat uiteindelijk stereotiep gedrag vertonen zonder dat er een aanleiding voor is. Het paard heeft hiermee een manier gevonden om zich beter te voelen. We gaan in dit artikel in op kribbebijten/lucht zuigen.

Kribbebijten/lucht zuigen

Er is de afgelopen jaren veel onderzoek geweest naar kribbebijten. Daaruit is gebleken dat tussen de 1% en 8% van alle paarden dit ongewenste gedrag vertonen (Zeitler-Feicht 2004). Kribbebijten heeft betrekking op het eetgedrag. Gedurende het kribbebijten wordt de keelholte geopend door samentrekkingen van spieren in de nek wat er voor zorgt dat er lucht wordt toegelaten in de slokdarm. Daarbij ontstaat vaak een boerend geluid. Vaak gaat kribbebijten gepaard met andere stereotiepe gedragingen zoals het bewegen van de tong, lippen of likkende bewegingen. Bij kribbebijten verwachten veel mensen dat het paard lucht binnen krijgt, dit wordt ook wel lucht zuigen genoemd. Uit recent onderzoek is echter gebleken dat het maar zelden voor komt dat een paard daadwerkelijk veel lucht in de maag krijgt. Een onderzoek van Paul McGreevy in 1995 heeft aangetoond dat er maar een kleine hoeveelheid lucht in de maag terecht komt en de rest grotendeels ontsnapt via het bovenzijde (?) van de slokdarm. Er is daarom de volgende indeling gemaakt om het verschil tussen kribbebijten en het lucht zuigen aan te geven. Bij het kribbebijten plaatst het paard de snijtanden op een stevig object zoals een afrastering of staldeur. Bij lucht zuigen is er geen object nodig, het is mogelijk met het hoofd in een ontspannen positie. Wat vaak voor komt is dat het paard een knikkende beweging maakt waar het paard zijn hoofd naar zijn borst brengt en het dan abrupt naar voren gooit. Lucht zuigen is een vorm van kribbebijten in een ver gevorderd stadium. Lucht zuigen komt veel minder voor dan het kribbebijten.

De oorzaak van dit stereotiepe gedrag zit hem meestal in het stalmanagement, pijn door aandoeningen en in fouten die gemaakt worden tijdens de training van het paard. De problemen in stalmanagement en training komen voor in bijna alle takken van het gebruik van paarden. Volbloed paarden hebben meer aanleg voor het tonen van stereotiep gedrag doordat deze paarden eerder gestresst raken. Het blijkt dat deze paarden gevoeliger zijn. (Zeitler-Feicht 2004)

Mogelijke oorzaken, vaak in combinaties:

- Onvoldoende ruwvoer (en te veel krachtvoer)
- Stallen zonder grondbedekking

- Veulens en jonge paarden (apart) in stallen houden
- Het isoleren van het paard van sociaal contact
- Onvoldoende omgevingsstimulatie en training
- Veulens die niet hebben kunnen drinken bij een moedermerrie

- Door fouten in training

- Hoog bloed gefokte paarden (veel volbloed of Arabier in de afstamming)
- Familie aanleg

Deze fouten resulteren in het opbouwen van emoties in het paard wat kribbebijten veroorzaakt. Wanneer het paard voor het eerst gedrag vertoont zoals kribbebijten is dat een drastische gebeurtenis dat voortkomt uit een extreem emotioneel aangeslagen paard. Het paard begint met kribbebijten, omdat het op dat moment niets anders te doen heeft. Het paard merkt dat het prettig is en gaat ermee door. Voordat dit gedrag echt in een stereotypie uitmondt is er al een behoorlijke tijd overheen gegaan.

Een eerste oorzaak kan zijn dat het paard niet goed heeft kunnen drinken in de tijd als veulen. Een ander probleem kan zijn het abrupt starten van een training. Het paard weet op dat moment niet goed waar het aan toe is. Wanneer een paard op een wrede manier wordt getraind heeft het door het ongemak dat het heeft een verhoogde kans op kribbebijten. Een verandering van de leefomgeving kan kribbebijten veroorzaken en het isoleren van andere paarden zonder voldoende lichaamsbeweging kan ook een oorzaak zijn. Veel mensen beweren dat paarden leren kribbebijten door het te zien bij andere paarden. Onderzoek heeft echter uitgesloten dat dit mogelijk is. Een slecht management kan kribbebijten veroorzaken, ook bij meerdere paarden op stal, maar dit kan niet gekopieerd worden door een ander paard. Er zit waarschijnlijk wel een kleine genetische component bij het ontwikkelen van stereotypieën. Bepaalde bloedlijnen kunnen minder goed omgaan met stress en kunnen dus sneller stereotiep gedrag gaan vertonen. Als de omstandigheden echter goed zijn, hebben ze geen stress en dus ook geen behoefte aan stereotiep gedrag. Stereotiep gedrag is dus altijd een indicatie dat een paard verminderd welzijn heeft of heeft gehad.

Er zijn een aantal situaties waarin het kribbebijten wordt opgeroepen. De meest belangrijke zijn alle situaties die geassocieerd worden met opwinding. Dit geldt ook voor situaties waarin plezier voor komt. Zoals het eten van krachtvoer of wanneer een paard geborsteld wordt.

Er is bewezen dat tijdens het kribbebijten de hartslag omlaag gaat. Paarden gaan dus kribbebijten om hun stressniveaus te verlagen. Het is intussen aangetoond dat paarden tijdens het kribbebijten endorfines loslaten. Er is steeds meer bewijs dat het kribbebijten psychologisch een positief effect heeft op het paard. Kribbebijten hoeft dus niet direct te betekenen dat het welzijn op dat moment in het geding is. Het paard heeft het gedrag ooit ontwikkeld vanuit stress, maar heeft een prettige manier gevonden om ermee om te gaan. Check wel altijd of de redenen tot het uitvoeren van het gedrag nog aanwezig zijn!

Er wordt veel geschreven over hoe kribbebijten een verhoogd risico op koliek geeft, dit is echter nooit bewezen. Het kan wel gevolgen hebben voor het gebit van het paard, dit komt echter alleen in ver gevorderde stadia voor. Wanneer het kribbebijten lang voor komt kan het de lange nekspier oprekken wat verder geen negatieve gevolgen heeft op de gezondheid van het paard.

Het oplossen van kribbebijten komt zelden voor. Een behandeling kan alleen succesvol zijn wanneer het management drastisch wordt verbeterd en het liefst in een vroeg stadium van het ongewenste gedrag. Er zijn echter veel paarden die zelfs dan nog steeds het kribbebijten

laten zien. Om deze reden is het dan ook van groot belang dat stress wordt voorkomen zodat oplossen niet nodig is.

Als paarden wel kribbebijten is de beste oplossing om ervoor te zorgen dat paarden minder snel opgewonden raken. Een manier daarvoor is het ab libitum (onbeperkt) voeren van ruwvoer. Het uitvoeren van kalme oefeningen. Sociaal contact moet zo veel mogelijk gestimuleerd worden. Bij de training kan er meer gelet worden op het ontspannen van het paard. Het gebruiken van een leren nekband om kribbebijten tegen te gaan lost het probleem niet op. Het enige dat met een band bereikt wordt is het onderdrukken van de symptomen, het probleem is echter nog steeds aanwezig. Bovendien vertoont het paard het gedrag kribbebijten omdat het gestresst is en heeft daarmee een uitlaatklep om zich prettiger te voelen. Hierom is het belangrijker om het paard te laten kribbebijten wanneer het dat nodig vindt. Het is onmogelijk om het paard door middel van training het kribbebijten in een ver stadium af te leren.

BRONNEN

Hogg, A. (2003, 2009). Horse behaviour exposed.

McGreevy, P. (2004). Equine behaviour, a guide for veterinarians and equine scientist.

Zeitler-Feicht M.H. (2004). Horse behaviour explained: origins threatment and prevention of problems.

www.nhk.nl

